

УДК 341.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.4.17>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ДІТЕЙ ВІД НЕЗАКОННОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ

Коломійчук А.В.,
*аспірантка юридичного факультету,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: 0009-0005-0745-9839*

Коломійчук А.В. Кримінально-правова охорона дітей від незаконного переміщення під час збройного конфлікту: міжнародно-правові стандарти.

Стаття присвячена комплексному аналізу кримінально-правової охорони дітей від незаконного переміщення під час збройного конфлікту з фокусом на міжнародно-правові стандарти та проблеми їх імплементації в національне законодавство України. Актуальність дослідження зумовлена масовими та системними порушеннями прав дітей в умовах збройної агресії російської федерації проти України, зокрема незаконним переміщенням і депортацією українських дітей з окупованих територій.

На основі аналізу емпіричних даних, зокрема звітів міжнародних організацій, ООН та правозахисних інституцій, у статті висвітлено масштаби та характер незаконного переміщення дітей, включаючи практики примусової “евакуації”, “реабілітації”, зміни громадянства, розміщення у спеціалізованих установах та подальшої асиміляції. Окрема увага приділяється правовій оцінці таких дій крізь призму міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права.

Проаналізовано ключові норми міжнародного гуманітарного права, що формують правовий режим захисту дітей під час збройних конфліктів, зокрема положення IV Женевської конвенції 1949 року, Додаткового протоколу I 1977 року, Конвенції ООН про права дитини 1989 року. Увагу приділено також тлумаченню принципу “забезпечення найкращих інтересів дитини” та його значенню для оцінки законності переміщення дітей в умовах війни.

У статті досліджено зміни до статті 438 Кримінального кодексу України, внесені Законом України № 4499-IX, та виявлено основні проблеми їх практичного застосування, зокрема відсутність чітких дефініцій окремих складів діянь, труднощі у встановленні законності “згоди” на переміщення дітей та ризики легітимізації дій окупаційної адміністрації через незаконні процедури.

Обґрунтовано, що визначення законності або незаконності переміщення дітей під час збройного конфлікту має здійснюватися виключно на основі норм міжнародного гуманітарного права та національного законодавства держави походження дитини, а не внутрішнього законодавства чи актів держави-окупанта. Такий підхід дозволяє уніфікувати кримінально-правову оцінку відповідних діянь у праві України, запобігти легітимізації воєнних злочинів та забезпечити ефективну кримінально-правову охорону прав дітей.

Ключові слова: кримінально-правова охорона, діти, незаконне переміщення, збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право, депортація, Кримінальний кодекс України.

Kolomiichuk A.V. Criminal law protection of the children from unlawful transfer during armed conflict: international legal standards.

The article is devoted to a comprehensive analysis of the criminal law protection of children against illegal transfer during armed conflict, with a focus on international legal standards and the problems of their implementation into the national legislation of Ukraine. The relevance of the study is обусловлена mass and systematic violations of children’s rights in the context of the armed aggression of the russian Federation against Ukraine, in particular the unlawful transfer and deportation of Ukrainian children from occupied territories.

Based on the analysis of empirical data, including reports of international organizations, United Nations bodies, and human rights institutions, the article highlights the scale and nature of the unlawful transfer of children, including practices of forced “evacuation,” “rehabilitation,” changes of citizenship, placement in specialized institutions, and subsequent assimilation. Particular attention is paid to the legal assessment of such actions through the prism of international humanitarian law and international criminal law.

The article analyzes key norms of international humanitarian law that form the legal framework for the protection of children during armed conflicts, in particular the provisions of the Fourth Geneva Convention of 1949, Additional Protocol I of 1977, and the United Nations Convention on the Rights of the Child of 1989. Attention is also given to the interpretation of the principle of the “best interests of the child” and its significance for assessing the legality of the transfer of a child in wartime conditions.

The study examines the amendments to Article 438 of the Criminal Code of Ukraine introduced by Law of Ukraine No. 4499-IX and identifies the main problems of their practical application, including the lack of clear definitions of certain criminal acts, difficulties in establishing the legality of “consent” to the transfer of a child, and the risks of legitimizing the actions of the occupying administration through unlawful procedures.

It is substantiated that the determination of the legality or illegality of the transfer of a child during an armed conflict should be carried out exclusively on the basis of international humanitarian law and the national legislation of the child’s state of origin, rather than the domestic legislation or acts of the occupying state. Such an approach makes it possible to unify the criminal-law assessment of the relevant acts within Ukrainian law, prevent the legitimization of war crimes, and ensure effective criminal-law protection of children’s rights.

Key words: criminal law protection, children, unlawful transfer, armed conflict, international humanitarian law, deportation, Criminal Code of Ukraine.

Постановка проблеми. Збройні конфлікти, розпочаті російською федерацією, традиційно супроводжуються масовими порушеннями прав людини, серед яких – незаконне переміщення дітей. Діти, будучи найбільш вразливою категорією цивільного населення, потерпають від порушень, що мають довготривалі наслідки для їхнього фізичного, психологічного та соціального розвитку. Незаконне переміщення дітей під час збройного конфлікту – одна з найтяжчих форм злочинних дій щодо них, оскільки поєднує насильство, відрив від сімейного середовища, позбавлення ідентичності та навіть примусову зміну громадянства.

Міжнародне гуманітарне право (далі – МГП) сформувало систему стандартів, спрямованих на захист дітей під час війни. Женевська конвенція 1949 року та Додаткові протоколи до неї 1977 року, Конвенція про права дитини 1989 року, Гаазькі конвенції 1899 та 1907 років, практика міжнародних кримінальних трибуналів, матеріали Комітету ООН з прав дитини становлять фундамент правового режиму, який забороняє незаконне переміщення дітей, їхню депортацію, примусове переселення, розлучення з родиною чи незаконне переміщення за межі території, охопленої конфліктом.

Після початку широкомасштабної агресії рф проти України проблема незаконного переміщення та депортації українських дітей стала однією з найгостріших у сфері міжнародного правопорядку та захисту прав дітей. За даними Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, станом на 11 листопада 2025 року задокументовано 19 546 випадків депортації та незаконного переміщення українських дітей, хоча реальна кількість може бути значно більшою через відмову рф у наданні інформації та блокування гуманітарного доступу [1, с. 15]. Схожі оцінки наводяться в резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 3 грудня 2025 року (A/ES-11/L.16/Rev.1), де зазначено, що щонайменше 20 000 українських дітей були незаконно переміщені або депортовані з 2014 року [2]. Ці дані підтверджуються звітами міжнародних організацій, зокрема Human Rights Watch, яка в своєму звіті за період 24 лютого 2022 – 31 грудня 2024 описує системну практику рф щодо вивезення дітей з окупованих територій, зокрема через програми “реабілітації” та “відпочинку”, де впроваджується антиукраїнська пропаганда, примусова русифікація та підготовка до військової служби [3, с. 12–15]. Крім того, Amnesty International у щорічному звіті «The State of the World’s Human Rights» за 2025 рік фіксує понад 11 000 випадків незаконного вивезення дітей лише за перші дев’ять місяців 2025 року, посилаючись на дані Регіонального центру прав людини (Regional Center for Human Rights) та Дитячого фонду ООН (UNICEF), з акцентом на механізми спрощеного усиновлення російськими

громадянами, примусової зміни громадянства (наприклад, через видачу російських паспортів під тиском на батьків або опікунів) та розміщення в так званих “центрах реабілітації” чи “ре-освітніх таборах”, де діти піддаються милітаризації, включаючи навчання стрільбі, риттю окопів та симуляцією евакуації поранених [4, с. 45–50; 5]. Ці практики були предметом обговорень у Раді Безпеки ООН, зокрема під час Arria-formula meeting у 2025 році, де представники Ірландії та інших держав засудили зростання викрадень та незаконних переміщень як порушення міжнародного гуманітарного права, а також під час відкритих брифінгів у грудні 2025 року, де вимагалось негайне повернення дітей та забезпечення доступу для моніторингу [6; 7].

Міжнародний кримінальний суд у 2023 році видав ордери на арешт В.В. Путіна та М.О. Львової-Бислової саме за незаконну депортацію та переміщення дітей, що підкреслює міжнародний характер та масштаби цих злочинів [8].

Законодавець відреагував на такі порушення шляхом внесення змін до ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України), якими встановив кримінальну відповідальність за незаконне переміщення або депортацію дитини, затримку репатріації. Проте аналіз внесених змін до вказаної статті, правозастосовної практики, а також порівняння із міжнародними стандартами демонструє низку проблем імплементації.

Аналіз останніх досліджень. Окреслена проблематика є доволі новою для української правової науки. Після прийняття Закону України № 4499-IX “Про внесення зміни до статті 438 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за незаконне переміщення, депортацію, невиправдану затримку репатріації дитини, вербування та використання дитини у військових цілях” (далі – Закон України № 4499-IX) лише окремі науковці висвітлили деякі аспекти цього питання.

Так, М. К. Зубанський присвятив опубліковану у 2023 році дисертацію дослідженню питань кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни загалом, проаналізувавши бланкетний характер норми про порушення законів та звичаїв війни та джерела її тлумачення, але не розглядав специфіку переміщення дітей як окремого злочину [9].

Окремі аспекти проблеми висвітлюються в наукових статтях 2024–2025 рр., зокрема А.С. Саух розглянула незаконну передачу дітей як елемент геноциду, посилаючись на Римський статут та Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, але фокусується переважно на міжнародно-правовій кваліфікації, а не на детальній імплементації незаконного переміщення дітей з міжнародно-правових актів у ст. 438 КК України [10].

В.В. Чаюн ще на етапі прийняття Закону України № 4499-IX наголосив на тому, що обговорювані діяння вже частково охоплюються іншими статтями КК України (ст. 442-1, ст. 442), що може створити проблему у подальшій кримінально-правовій кваліфікації [11].

О.Г. Кобан розглянула питання воєнних злочинів проти дітей у площині міжнародного гуманітарного та кримінального права, кваліфікуючи депортацію або незаконне переміщення дітей, як прояв геноциду. Авторка акцентує на необхідності імплементації положень Римського статуту до національного законодавства та забезпечення стабільної взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом [12].

Також науковці І.В. Татаренко та Г.В. Татаренко зазначають, що конструкція “незаконне переміщення або депортація дитини” є надто загальною через відсутність визначення кожного з діянь, що, своєю чергою, може породити труднощі, як у встановленні складу злочину під час досудового розслідування, так і у доказуванні під час судового розгляду [13].

Українські дослідження доповнюються напрацюваннями зарубіжних науковців, які фокусуються на історичних та компаративних аспектах. Так, Н.М.-Е. Khen розглядає переміщення українських дітей як потенційний геноцид, посилаючись на прецеденти МКС та Конвенцію про геноцид 1948 р., і пропонує механізми відповідальності [14].

Alison Bisset висвітлює порушення МГП у переміщенні дітей з України, порівнюючи з випадками в колишній Югославії та пропонує рекомендації для міжнародних трибуналів щодо підходів міжнародних трибуналів до правової кваліфікації таких діянь [15].

Ці роботи підкреслюють потребу в інтеграції міжнародних стандартів до національного законодавства, що є актуальним для України.

Метою дослідження є аналіз міжнародно-правових стандартів кримінально-правової охорони дітей від незаконного переміщення під час збройного конфлікту та дослідження проблем їх імплементації в національне законодавство.

Виклад основного матеріалу. Захист дітей у збройних конфліктах є фундаментальним елементом міжнародного гуманітарного права, що підтверджується насамперед Женевськими конвенціями 1949 року та Додатковими протоколами 1977 року. Дитина в МГП розглядається як особа, яка потребує особливого піклування і допомоги через свою вразливість, а її переміщення допускається лише у чітко визначених та суворо обмежених випадках [16, 17].

Основу системи міжнародних стандартів у сфері міжнародного гуманітарного права, зокрема захисту цивільного населення, включаючи дітей, від незаконного переміщення, депортації під час збройного конфлікту складають:

- IV Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 року (далі – Женевська конвенція);
- Додатковий протокол I до Женевських конвенцій 1977 року;
- міжнародні конвенції, що регулюють питання міждержавного переміщення дитини у мирний час (Гаазькі конвенції 1980, 1993 років), які допомагають інтерпретувати принцип “найкращих інтересів дитини”;
- практика Міжнародного кримінального суду, Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії (МТКЮ) та Міжнародного Суду ООН.

Ці акти формують базову вимогу: будь-яке переміщення дітей під час збройного конфлікту за межі території її місця проживання без надзвичайної необхідності та без згоди батьків або законних представників є незаконним і становить тяжке порушення МГП. Принцип “найкращих інтересів дитини”, закріплений у статті 3 Конвенції ООН про права дитини 1989 року, вимагає, щоб у всіх діях щодо дітей (включаючи евакуацію чи переміщення під час конфлікту) першочергова увага приділялася якнайкращому забезпеченню інтересів дитини [18].

Комітетом ООН з прав дитини (далі – Комітет) принцип “найкращих інтересів дитини” було розкрито у Зауваженні загального порядку № 14 (2013) “Про право дитини на приділення першочергової уваги якнайкращому забезпеченню її інтересів”. Так, Комітет акцентує увагу на тому, що призначенням концепції найкращих інтересів дитини є забезпечення повномасштабної та ефективною реалізації всіх прав, проголошених у Конвенції, усебічний розвиток дитини, оцінка найкращих інтересів дитини в кожному окремому випадку при дотриманні балансу “усіх елементів, необхідних для прийняття рішення в конкретній ситуації для конкретної дитини або групи дітей”. Визначення того, яке саме рішення буде прийнято в “найкращих інтересах дитини”, має починатися з оцінки конкретних обставин, що роблять дитину унікальною [19].

Стаття 49 IV Женевської конвенції прямо забороняє переміщення, виселення або депортацію цивільного населення з окупованої території незалежно від мотивів [16].

У коментарі до норм про захист цивільних під час війни, зокрема дітей, розробленому Міжнародним Комітетом Червоного Хреста (далі – МКЧХ), наголошується, що ця заборона охоплює усі випадки примусового переміщення¹, включно з переміщенням дитини у супроводі третіх осіб, не уповноважених на їх представництво [25].

У статті 78 Протоколу I до Женевських конвенцій 1949 року міститься спеціальна норма щодо дитини, яка встановлює заборону на її евакуацію з окупованої території державою-окупантом, окрім як з “імперативних причин безпеки” і лише тимчасово. Будь-яке усиновлення чи зміна особистого статусу дитини окупаційною владою визнається несумісним з положеннями МГП [17].

Комітет ООН з прав дитини неодноразово підкреслював, що депортація або примусове переміщення дитини у зони, де вона позбавляється зв'язку з родиною, є грубим порушенням міжнародних зобов'язань держави. Так, 03 грудня 2025 Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію “Повернення українських дітей”, яку підтримала 91 країна [21].

Таким чином, міжнародні стандарти формують комплексну заборону незаконних дій, що мають наслідком зміну місця перебування дитини всупереч її праву на сімейне життя, ідентичність і захист у ситуації конфлікту.

Ключову роль у захисті дітей під час збройних конфліктів відіграють міжнародні організації, зокрема ЮНІСЕФ (UNICEF), Управління Верховного комісара ООН з прав людини (OHCHR) та Спеціальний представник Генерального секретаря ООН з питань дітей і збройних конфліктів

¹ У англomовному тексті коментаря до норм про захист цивільних під час війни, зокрема дітей, розробленому Міжнародним Комітетом Червоного Хреста, використовується термін “*forcible transfer*”, українським відповідником якого є “примусове переміщення”.

(SRSR-CAAC). У своїх звітах вони послідовно відзначають, що незаконне переміщення дітей часто відбувається під виглядом “евакуації”, “медичної допомоги”, “реабілітації” або “оздоровлення”, що має бути предметом особливої уваги держав, оскільки такі дії порушують норми міжнародного гуманітарного права (зокрема ст. 49 IV Женевської конвенції 1949 р. та ст. 8 Римського статуту МКС) і можуть кваліфікуватися як воєнні злочини.

Зокрема, у звіті Управління Верховного комісара ООН з прав людини (ОНЧР) “The impact of the armed conflict and occupation on children’s rights in Ukraine, 24 February 2022 – 31 December 2024” зазначається, що примусові переміщення¹ та депортації дітей здійснювалися переважно в 2022 році, часто під виглядом евакуації чи переміщення для безпеки, але без згоди батьків/опікунів та без належного нагляду; верифіковано щонайменше 200 випадків у 2022 році, коли діти були переміщені в межах окупованої території або до рф. Звіт підкреслює, що такі дії супроводжуються нав’язуванням російського громадянства, шкільної програми та обмеженням доступу до української мови та культури, що порушує право дитини на ідентичність [3].

У щорічному звіті Генерального секретаря ООН про дітей і збройні конфлікти фіксуються випадки, коли діти в Україні піддавалися ризикам через примусові переміщення, включаючи під виглядом “реабілітації” чи “евакуації”, що призводить до зростання “grave violations” (серйозних порушень). Спеціальний представник підкреслює необхідність негайного повернення дітей та доступу міжнародних організацій [21].

ЮНІСЕФ у своїх звітах та заявах акцентує на психологічних наслідках таких переміщень, зазначаючи, що діти, повернуті з рф чи окупованої території, потребують спеціальної реабілітації (психосоціальної підтримки, освіти, возз’єднання сімей); у 2025 році фіксуються випадки, коли “евакуація” використовується для примусового вивезення, що ускладнює повернення та призводить до тривалої травми [22, 23].

Ці організації наголошують: будь-яке переміщення дітей під виглядом “гуманітарної допомоги” чи “оздоровлення” без згоди батьків, прозорості та міжнародного нагляду (наприклад, МКЧХ чи ЮНІСЕФ) є потенційним воєнним злочином і вимагає негайного розслідування та повернення дітей.

Саме тому однією з найскладніших під час кримінально-правової оцінки таких діянь є проблема визначення того, чи існували законні підстави для переміщення дітей, якщо таке переміщення здійснюється державою-окупантом або підконтрольними їй структурами. Чинне кримінальне законодавство України оперує категоріями, які передбачають наявність або відсутність законних підстав відповідно до законодавства України, а не до “норм” окупаційних адміністрацій. Це створює низку практичних труднощів.

По-перше, будь-які “документи”, “рішення”, “резолуції” або “постанови” з боку окупаційних органів не можуть визнаватися такими, що створюють юридичну підставу для переміщення дітей. Згідно з частинами 2, 3 статті 9 Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України”, будь-які органи, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території і їхня діяльність вважаються незаконними, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом. Будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та/або особами, передбаченими частиною 2 цієї статті, є недійсним і не створює правових наслідків. Відтак будь-які “акти” окупаційних адміністрацій є юридично нікчемними [24].

По-друге, у правозастосовній діяльності виникає питання: чи можна вважати переміщення дитини “незаконним”, якщо воно відбувалося під приводом гуманітарної евакуації? Навіть за наявності гуманітарної мети дії держави чи воєнізованої групи можуть бути кваліфіковані як депортація, якщо не забезпечено можливість повернення, не отримано згоди законних представників, або якщо гуманітарний мотив використовується як прикриття для незаконного переміщення.

По-третє, у контексті сучасної російсько-української війни масово фіксуються випадки, коли батьків або інших законних представників примушують давати згоду на “евакуацію” дітей до рф або до підконтрольних рф територій, погрожуючи життю чи примусовою “фільтрацією”. З точки зору кримінального права України така “згода” є юридичною фікцією, оскільки вона отримана під примусом і не може вважатися добровільною.

¹ У англійському тексті звіту Управління Верховного комісара ООН з прав людини використовується термін “forcible transfer”, українським відповідником якого є “примусове переміщення”.

Проаналізувавши міжнародно-правові стандарти кримінально-правової охорони дітей від незаконного переміщення, можна дійти висновку, що встановлення наявності або відсутності законних підстав для переміщення дітей під час збройного конфлікту повинно здійснюватися виключно через призму норм міжнародного гуманітарного права та національного законодавства держави походження дитини, а не законодавства чи “нормативних актів” держави-окупанта.

Можна дійти висновку що, ця проблема має вирішуватися у контексті міжнародного гуманітарного права та національного права держави, з території якої було незаконно переміщено дитину, а не внутрішнього законодавства держави-окупанта. У кримінальному праві України це дозволяє уніфікувати підхід: переміщення дітей є незаконним за відсутності підстав, передбачених законодавством України та міжнародним правом, незалежно від будь-яких вигаданих окупаційною адміністрацією процедур.

Отже, аналіз міжнародних стандартів і практики свідчить, що незаконне переміщення дітей під час збройного конфлікту є серйозним порушенням МГП, яке не може бути виправдане гуманітарними мотивами чи фіктивною згодою, а принцип найкращих інтересів дитини слугує ключовим критерієм для оцінки законності таких дій, вимагаючи пріоритету сімейної єдності, культурної ідентичності та швидкого повернення.

Висновки. На підставі проведеного аналізу міжнародних стандартів захисту дітей від незаконного переміщення під час збройного конфлікту та аналізу звітів міжнародних організацій і їх представницьких органів можна зробити такі висновки.

По-перше, міжнародне гуманітарне право формує всеосяжну систему заборон, яка охоплює будь-які форми примусового переміщення дітей, включаючи депортацію, незаконне переміщення та евакуацію без законних підстав. Ключові норми IV Женевської конвенції 1949 року (ст. 49), Протоколу I 1977 року (ст. 78), Конвенції про права дитини 1989 року відображають принцип “забезпечення найкращих інтересів дитини” як домінуючий критерій оцінки протиправності дій.

По-друге, українське кримінальне законодавство, зокрема ст. 438 КК України, після змін, внесених на підставі Закону № 4499-IX, частково імплементує міжнародні стандарти, криміналізуючи незаконне переміщення, депортацію дітей та затримку репатріації. Однак існують суттєві проблеми: відсутність чітких дефініцій ключових термінів (“незаконне переміщення”, “депортація”), труднощі в оцінці законності “згоди” на переміщення дітей, ігнорування юридичної нікчемності актів окупанта. Це призводить до неоднозначності в правозастосовній практиці та знижує ефективність протидії воєнним злочинам.

Загалом, ефективна кримінально-правова охорона дітей від незаконного переміщення вимагає не лише національної імплементації, а й глобальної відповідальності держав за порушення МГП. У контексті російсько-української війни це стане ключовим елементом відновлення справедливості та запобігання подібним злочинам у майбутньому. Подальші дослідження повинні фокусуватися на емпіричному аналізі судової практики для формування універсальних механізмів захисту та їх ефективного законодавчого закріплення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ukrainian children become victims of barbaric actions of the russian federation: report / Office of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights. Kyiv: Ombudsman.gov.ua, 2025. November. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/1-12112025-0932-diti-eng-web.pdf>.
2. General Assembly demands return of Ukrainian children by russia // UN News. 2025. 3 December. URL: <https://news.un.org/en/story/2025/12/1166507>.
3. The impact of the armed conflict and occupation on children’s rights in Ukraine : report / Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). Geneva: OHCHR, 2025. March. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/form/2025-03-21-ohchr-report-children-s-rights-in-ukraine.pdf>.
4. The State of the World’s Human Rights: report / Amnesty International. London : Amnesty International, 2025. April. URL: <https://www.amnestyusa.org/wp-content/uploads/2025/04/The-State-of-the-Worlds-Human-Rights-April-2025.pdf>.
5. russia illegally abducts over 11,000 Ukrainian children in 2025 // Ukrainian World Congress. 2025. 15 September. URL: <https://www.ukrainianworldcongress.org/russia-illegally-abducts-over-11000-ukrainian-children-so-far-in-2025>.

6. UN Security Council Arria-formula Meeting on Ukrainian Children // Permanent Mission of Ireland to the United Nations. New York: Ireland.ie, 2025. URL: <https://www.ireland.ie/en/un/newyork/news-and-speeches/security-council-statements/un-security-council-arria-formula-meeting-on-ukrainian-children>.
7. Ukraine: Open Briefing : What's In Blue // Security Council Report. New York: Security Council Report, 2025. 8 December. URL: <https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2025/12/ukraine-open-briefing-2.php>.
8. International Criminal Court. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova // International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and>.
9. Зубанський М.К. Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни: дис. докт. філософії: 12.00.08; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2023. ст. 233. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/6751>.
10. Саух А.С. Дії, пов'язані з насильницькою передачею дітей, що становлять міжнародний злочин геноциду. *Київський часопис права*. 2024. № 3. С. 243–251. DOI: 10.32782/klj/2024.3.35. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/517>.
11. Чаюв В.В. Відповідальність за депортацію та використання дітей у війні: що зміниться в законі. *ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА*. 2025. URL: <https://pravo.ua/vidpovidalnist-za-deportatsiuita-vukorystannia-ditei-u-viini-shcho-zminytsia-v-zakoni/>.
12. Кобан О.Г. Військові злочини проти дітей: правові аспекти та практика притягнення до відповідальності. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2025. № 3(33). С. 559–570. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/21402>.
13. Татаренко Г.В, Татаренко І.В. Воєнні злочини проти дітей у контексті гібридної агресії: виклики кримінально-правового захисту. *Аналітично-порівняльне правознавство*. Том 3 № 4. 2025. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/338729>.
14. Hilly Moodrick-Even Khen The Forcible Transfer of Children from Ukraine as Genocide. *International Criminal Law Review*. 2024. Vol. 24, Iss. 3. P. 567–589. URL: https://brill.com/view/journals/chil/32/1/article-p78_004.xml.
15. Alison Bisset Ukraine Symposium – russia's Forcible Transfer of Children. Lieber Institute. 2022. URL: <https://lieber.westpoint.edu/russias-forcible-transfer-children/>.
16. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (IV) від 12 серпня 1949 р. *Офіційний вісник України*. 2010. № 66.
17. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р. *Офіційний вісник України*. 1990. № 45.
18. Конвенція ООН Про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.
19. Загальний коментар № 14 (2013) щодо права дитини на приділення першочергової уваги найкращим інтересам дитини (пункт 1 статті 3) Комітет з прав дитини ООН, 2013. URL: <https://www.refworld.org/sites/default/files/attachments/64e4da0e4.pdf>.
20. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/ES-11/9 “Return of Ukrainian Children” від 3 грудня 2025 р. / United Nations. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/9>.
21. Children and armed conflict : report of the Secretary-General / United Nations. New York: UN, 2025. June. (A/79/878-S/2025/247). URL: <https://childrenandarmedconflict.un.org/wp-content/uploads/2025/06/Secretary-General-Annual-Report-on-Children-and-Armed-Conflict-Covering-2024.pdf>.
22. Humanitarian Action for Children 2025: Ukraine / United Nations Children's Fund (UNICEF). New York: UNICEF, 2025. URL: <https://www.unicef.org/media/166046/file/2025-HAC-Ukraine.pdf>.
23. Humanitarian Action for Children 2026: Ukraine / United Nations Children's Fund (UNICEF). New York: UNICEF, 2026. URL: <https://www.unicef.org/media/177141/file/2026-HAC-Ukraine.pdf>.
24. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. ст. 892.

25. Convention (IV) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Geneva, 12 August 1949. Commentary of 2025. URL: https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/foreword/commentary/2025?activeTab=%2523c__Toc211373960&fbclid= IwY2xjawNlbkpleHRuA2FlbQIxMABicmlkETFjZHBsOU5reElIINTIxRmljAR5gezKXyae9JibQ6154PtPpwOjaJZoxAxUuxNS0YwH-icWiQ6agpoJtvL45Gg_aem_SOY6uVOOzm55 Btdoclwtng.

Дата першого надходження рукопису до видання: 1.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Коломійчук А.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0